

Психологічний супровід службово-бойової діяльності військовослужбовців НГУ профілю складається з таких елементів: психологічна підготовка фахівців для здійснення професійної діяльності у звичайних та екстремальних умовах; цілеспрямований психологічний підбір фахівців для конкретної професійної діяльності в екстремальних умовах; психологічна допомога та підтримка фахівців під час виконання службово-бойової діяльності в екстремальних умовах; психологічна діагностика особистості для виявлення можливих ознак негативних психічних реакцій і станів після завершення службово-бойової діяльності в екстремальних умовах; психологічна допомога та психологічна реабілітація фахівців, які цього потребують, після завершення службово-бойової діяльності в екстремальних умовах; психологічна експертиза осіб, які цього потребують, для подальшого здійснення службово-бойової діяльності в екстремальних умовах; психологічний моніторинг фахівців, які здійснювали службово-бойову діяльність в екстремальних умовах, і виявлення осіб з ознаками ПТСР та інших психічних розладів.

Список використаних джерел

1. Приходько І. І. Професійний психологічний відбір майбутніх офіцерів внутрішніх військ МВС України : монографія. Х. : Акад. ВВ МВС України, 2008. 190 с.

2. Приходько І. І., Колесніченко О. С., Тімченко О. В. та ін. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. Х. : НА НГУ, 2016. 571 с.

3. Професійна орієнтація : підручник [для студентів] / [Сторова С. В., Ігнатівич О. М., Кобченко В. В. та ін.] ; за ред. О. М. Ігнатівич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 240 с.

Ларіонов Станіслав Олександрович,

начальник кафедри психології та педагогіки
Національної академії Національної гвардії
України, кандидат психологічних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ПСИХОЛОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Натепер в Національній гвардії України проходять службу біля 40 тисяч військовослужбовців, їм надають послуги біля 180 психологів, майже всі з них мають вищу психологічну освіту. Підготовка психологів в Національній академії Національної гвардії розпочалась в 2017 році, перший випуск відбудеться у червні поточного року. Всі випускники будуть працевлаштовані на посади, які відповідають здобутій освіті.

Необхідність підготовки бакалаврів за спеціальністю 053 Психологія в Національній академії Національної гвардії України зумовлена специфічністю вимог, що висуваються до рівня професійної компетентності випускників, їх підготовленості не тільки у галузі психології, а і за військово-спеціальними дисциплінами, сформованості навичок командира, світогляду офіцера-патріота.

Тези доповіді присвячено проблемі підготовки психологів в НА НГУ, зокрема хочеться зупинитись на тих її аспектах, що ймовірно будуть корисні колегам з інших відомчих закладів вищої освіти.

Першим аспектом є максимально практична спрямованість підготовки:

– два рази на рік здійснюються кількатижневі виїзди до Навчального центру НА НГУ в с. Велика Писарівка, під Харковом, де курсанти проживають у природніх умовах, навчаються в класах і «в полі», у будь яку пору року. Там же відбуваються 3–5 денні польові виходи, під час яких здійснюються тактичні навчання за спеціальностями. Практичні заняття з низки психологічних дисциплін (наприклад, соціально-психологічного тренінгу, тактичної медицини) проводяться просто неба.

Серед цікавих для психолога об'єктів там – смуга перешкод, яка використовується в тому числі як психологічна. Наразі заплановано побудову містечка командування. Для того, щоб мати можливість навчати і навчатись основам тімбілдіingu, курсанти-випускники проходять курси рятувальників-верхолазів для отримання допусків до висотних робіт.

– поєднання в Академії психології екстремальної діяльності з тактичною медициною. Ця дисципліна викладається курсантам усіх факультетів в обсязі 3–5 кредитів. Певна кількість годин розрахована під польові заняття, що дозволяє прищепити курсантам навички прямо «на марші», розігруючи ситуаційні завдання, поєднати медичну підготовку курсантів із основами ургентної психологічної допомоги. Планується також створити в Академії клас тактичної медицини, щоб мати змогу сертифікувати курсантів з цього напрямку підготовки.

– крім навчального центру, діюче містечко командування є в одній з військових частин міста Харкова, де проводиться практична підготовка курсантів-психологів з низки навчальних дисциплін. Спеціалістами цієї частини разом з працівниками ГУ НГУ та Академії був спроектований і побудований мобільний пункт психологічної допомоги на базі автобусу. Він використовується переважно в зоні проведення ООС як база для мобільних груп психологічної допомоги, але також залучається для проведення навчання курсантів-психологів.

Другим аспектом є дуже тісний зв'язок між Академією і замовником освітніх послуг, який проявляється в:

– узгодженні навчальних планів курсантів-психологів з відділом психологічного забезпечення ГУ НГУ;

– щомісячному проведенні бінарних занять для курсантів-психологів офіцерами відділу психологічного забезпечення і викладачами кафедри психології та педагогіки;

– щомісячному проведенні офіцерами відділу психологічного забезпечення занять з актуальних проблем психологічного забезпечення в системі професійної підготовки для викладачів Академії;

– залученні викладачів кафедри психології та педагогіки до проведення службових заходів разом з офіцерами відділу психологічного забезпечення;

– ретельному вивченні керівництвом відділу психологічного забезпечення майбутніх випускників, їх участі в випускному кваліфікаційному іспиті курсантів, та попередньому розподілі на посади стажування і подальшої служби.

Крім того, на базі Академії регулярно проводяться кількадевні навчально-методичні збори керівників психологічних служб НГУ. Програми таких навчально-методичних зборів дуже насичені, нараховують близько 30 різнопланових занять, які проводяться переважно не науково-педагогічним складом Академії, а найбільш досвідченими психологами-практиками.

Окремо слід зупинитись на щорічному конкурсі «кращого за професією», який проводиться у два тури. Перший – у кожному з п'яти регіонів України, другий – у Києві. Кращі психологи заохочуються матеріально, а також мають змогу навчатись за програмами співробітництва НГУ з закордонними партнерами. Одним з найбільш цікавих етапів конкурсу є презентація психологами своїх досягнень за рік, причому комісію цікавить не кількість проведених службових заходів, а розширення професійного досвіду, пройдені навчальні курси, участь психологів у науково-практичних конференціях тощо. Так відбувається обмін досвідом, знайомство з новачками, формування певного спільного професійного рівня та виявлення прогалин і професійно-складних моментів.

Третім аспектом підготовки психологів є необхідність урахувати тенденцію до тотальної стандартизації психологічних інтервенцій у НГУ. Так, на даний час у психологів майже не залишилось вибору щодо використання інструментів у галузях:

– професійно-психологічного відбору, наказами і методичними рекомендаціями вказаний конкретний психодіагностичний інструментарій і критерії придатності (готовності) для кожного виду випадків відбору;

– професійно-психологічної підготовки особового складу, де існує спільний для НГУ список тем лекцій, практичних і тренінгових занять, ведеться розробка уніфікованих планів-конспектів і методичних матеріалів для їх проведення.

Спостерігається рух у напрямку стандартизації психологічної практики, наприклад, затвержені протоколи надання першої психологічної допомоги. Такий дрейф має місце навіть на рівні Кабінету Міністрів України, постановою якого затверджена вимога до стандартизації і сертифікації психологічної служби.

Ми знаємо, що у країнах з розвиненою структурою надання соціальних послуг професійна діяльність здійснюється в основному сертифікованими (ліцензованими) психологами. Наприклад, у США цей тягар лежить на професійних асоціаціях, в яких діють комітети з етики і сертифікації. В Канаді цим опікується Коледж психологів. В країнах Європи зазначене питання вирішується по-різному, наприклад, у Литві держава підтримує реєстр психологів.

Результат один – професійна спільнота або держава утворює фільтр для входження недосвідчених або малокомпетентних психологів, причому тільки тих, хто хоче надавати психологічну допомогу. Діагностика, коучинг, тренерство і тому подібне, як правило не забороняється.

Умови сертифікації (ліцензування) психологів зводяться в основному до наступного:

1. Мати диплом закладу вищої освіти, який визнається.
2. Продовжувати вчитись після одержання освіти, і мати можливість підтвердити наявність якісної післядипломної освіти.
3. Бути частиною професійного середовища (брати участь у супервізійній роботі, або бути викладачем для практиків).
4. Одержати визнання свого професійного рівня шляхом здачі екзамену.

Основні питання в цьому контексті потребують обговорення, а саме:

– який персональний склад комісії в Україні буде настільки авторитетним, щоб виданий нею сертифікат мав достатню «вагу» у професійному середовищі?

– чи доцільно психологам МВС, МО, СБУ, Прокуратури, ДСНС та ін. рухатись одним шляхом з цивільними спеціалістами щодо входження у професійне середовище, або назріла необхідність створити асоціацію психологів силових структур?

Вирішення цих питань дозволить, на наш погляд, окреслити напрямки удосконалення психологічної освіти не тільки в НГУ, а і в інших правоохоронних і силових відомствах.